

Dindarlık ile Evlilik Doyumu ve Evlilikte Sorun Çözme İlişkisi Üzerine Bir İnceleme*

Fatma BALCI ARVAS**

Hayati HÖKELEKLİ***

Öz

Bu çalışma, dindarlığın evlilik doyumu ve evlilikte sorun çözme üzerindeki etkisini incelemektedir. Çalışma için “Kişisel Bilgi Formu”, “Evlilik Yaşam Ölçeği”, “Evlilikte Sorun Çözme Ölçeği”, “Dinin Etkisini Hissetme Ölçeği”, “Partner/Eş Odaklı Dua Ölçeği”nin bulunduğu bir anket formu hazırlanmıştır. Bu araştırma, Bursa’da yaşayan 562 evli birey üzerinde yapılmıştır. Analiz işlemlerinde t-testi, ANOVA ve Pearson Korelasyon analizi kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre, erkeklerin evlilik doyumları ve evlilikte sorun çözme becerileri kadınlara göre daha yüksekken, dindarlıkta kadınlar ve erkekler arasında anlamlı farklılıklar bulunamamıştır. Genç yetişkinlik döneminde olan katılımcıların evlilik doyumu daha yüksektir, ancak evlilikte sorun çözmede orta yetişkinlikte olan katılımcıların puanları daha yüksektir. Dindarlığın ise,

* Bu makale, Prof. Dr. Hayati Hökekleli danışmanlığında hazırlanan “Dindarlığın Evlilik Doyumu Üzerindeki Etkileri ve Değerlerin, Dindarlık ve Evlilik Doyumu İlişkisi Üzerindeki Arabulucu Rolü” isimli doktora tezinden geliştirilerek hazırlanmıştır.

** Dr., Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeni, Sakarya Ortaokulu, Bursa.

E-mail: fatmabalcı55@hotmail.com.tr

*** Prof. Dr., Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü, İlahiyat Fakültesi, Uludağ Üniversitesi.

E-mail: hayatihokekleli@hotmail.com.tr.

genel olarak yaş ile birlikte yükseldiği görülmüştür. Eğitim durumunun evlilik doyumu ile herhangi bir ilişkisi tespit edilememişken, eğitim durumunun yükselmesi ile genel olarak dindarlıkta bir düşüşün olduğu tespit edilmiştir. Evlilik doyumu, evlilikte sorun çözme ve dindarlık arasındaki ilişkiye dair yapılan analiz sonuçları, bu değişkenler arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler olduğunu göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: Evlilik doyumu, Evlilikte sorun çözme, Dindarlık.

Giriş

Genel tanımı itibarı ile toplumun en küçük birimi olarak kabul edilen aile, insan gelişimi ve psiko-sosyal yaşantısı için temel bir kurum niteliğini taşımaktadır. Aile hayatının başlangıcını ise evlilik, aile kurumunun temel öğelerini de eşler oluşturmaktadır. Evlilik, bir bireyin tüm yaşamı boyunca sevmeye, sevilme, güvenlik, ait olma gibi ihtiyaçlarının karşılanmasına olanak sağlayan bir aile ortamının kurulmasının temelini oluşturmaktadır (Çelik, 2015, s. 21). Kişilerarası ilişkilerin en yoğun yaşandığı yer olan evliliğin, iki insanın ortak yaşam belirlediği ve mutlu olmayı amaçladığı bir kurum olması önemlidir (Üncü, 2007, s.3). Bu bağlamda evlilik hayatında mutlu olmak, yani evlilik mutluluğu bireyler için büyük önem arz etmektedir.

Önemli bir fonksiyonu da geniş bir dünya görüşü ve değerler sistemi sunmak olan dinin, bireysel ve toplumsal ilişkilere referans kaynağı olduğu aşikârdır. Bu bağlamda en küçük toplum birimi olan aile ve bu aileyi oluşturan temel unsurlar olan eşlerin (karı-kocanın) birbirleri ile ilişkilerinde de dinin rolü önem arz etmektedir. Din ve aile kurumlarının her ikisi de benzer değerler üzerine odaklanmaları ve sosyalleşmeyi sağlamlaştırmaları açısından birbirlerine benzemektedirler. Araştırmacılar din ve ailenin özellikleri arasındaki bu yakınlık sebebiyle de aralarında bir ilişki olabileceğini öngörmüşlerdir. Kısacası, aile psikolojisi ile din psikolojisi arasında çok yakın ilişki vardır (Call ve Heaton, 1997, s. 382).

Dinin evlilik üzerinde etkisinin olduğu birçok araştırmacı tarafından öngörülmüş olsa da, evlilik ve din ilişkisine dair yapılan çalışmaların geçmişi çok uzun değildir. Dini değişkenlerin aile hayatıyla bağlantıları, 1960 ve 70'lerdeki aile ile ilgili teori ve araştırmalarda yer bulamamıştır (Larson, 1989, s. 285). Günümüzde yapılan araştırmalarda da, toplumsal, ahlaki, vicdani gelişim, çocuk yetiştirme ve değerlerin içselleştirilmesi konularında, dini eğitimin etkileri

çoğu kez ihmal edilmiştir. Tabii ki bütün aile araştırmacıları da din konusunu ihmal etmiş değildir. Bugün birçok sosyal bilimci, evliliğe dair çalışmalarında, dinin etkisini dikkate alma zorunluluğu hissetmektedirler (Holden, 2001, s. 657). Din ve aile yaşamı üzerinde yapılan araştırmaların kapsamlı incelemeleri, Batı toplumlarında 1980’li yıllarla birlikte başlamış ve 2000’li yıllarla yoğunluk kazanmıştır. Bununla birlikte evlilik ilişkileri üzerine odaklanan ilk çalışmalarda, aile merkezli modellerin olumlu etkiler yerine, iletişimdeki uyumsuz ilişki kurma tarzlarına ve çözülmek üzere olan evlilikler üzerine odaklandığını belirtmek gerekmektedir (Fiese ve Tomcho, 2001, s. 599; Levenson ve diğerleri, 1993, s. 301).

Teorik Çerçeve ve Temel Kavramlar

Evlilik Doyumu

Sosyal bilimciler tarafından bir evliliğin nasıl iyi bir şekilde ilerleyeceğine ilişkin yapılan çalışmalarda, evlilik uyumu, evlilik doyumu, evliliğin devamı, evliliğin niteliği gibi kavramlar öne çıkmaktadır (Tutarel-Kışlak ve Göztepe, 2012, s. 28). Bu kavramlar, genel olarak evlilik ilişkisinin kalitesini tanımlamak için kullanılan kavramlardır (Erbek ve diğerleri 2005, s. 40).

Evlilik doyumu, evlilik ilişkisinin sürdürülmesini sağlayan önemli unsurlardan biri olarak düşünülür (Wilson ve Musick, 1996, s. 31; Call ve Heaton, 1997, s. 386). Çiftlerin evliliklerine dair genel değerlendirmelerine dayanan evlilik doyumu, hem kadın hem erkeğin evlilik yaşantısında doyum hissetmeleri ve çoğu zaman birbirlerinde huzur bularak mutlu olmaları şeklinde tanımlanır (Ahmadi ve Hossein-Abadi, 2009, s. 212; Mahoney ve diğerleri 2001, s. 568). Bir başka tanıma göre ise evlilik doyumu, bir kişinin eşine ve evliliğin tüm yönlerine yönelik hissettiği nesnel bir doyum ve memnuniyet duygusudur (Dowlatabadi vd. 2013, s. 608). Bradbury ve diğerlerine (2000) göre de, doyumlu bir evlilik sadece doyumsuzluğun yokluğu ile açıklanmaz, doyumlu bir evlilik aynı zamanda sıkıntısız bir evlilik olarak da ifade edilmektedir. Evlilikte doyumsuzluk ise, içinde daha çok olumsuz özelliklerin dikkat çektiği, buna karşın olumlu özelliklerin göreceli olarak bulunmadığı evlilik durumlarıdır (s. 973-974).

Evlilik doyumu kavramı, evlilik ile ilgili en çok çalışılan kavramlardan biridir. Yapılan araştırmalar ve bu araştırmaların sonuçlarına göre, evlilik doyumunu etkileyen birçok etken bulunmaktadır. Bunlardan kimisi bireysel, kimisi ilişkisel/ailevi, kimisi de sosyo-ekonomiktir. Evlilik doyumu için eşlerin sağlıklı ki-

şilik özelliklerine sahip olması, sağlıklı iletişim ve empati, anne baba evliliğinin mutluluk derecesi, evliliğin arkadaşlar ve aile tarafından onaylanma derecesinin yüksekliği, eşlerin eğitim düzeyi, aile gelirinin iyi düzeyde olması, eşler arası bağlılığın olması, eşlerin kendi yaşam tarzlarına dair doyumları, ilişkiye maddi ve manevi yatırımda bulunma, evlilik etkileşiminden sağladıkları ödül/kazanç, etnik veya dini geçmişin ortaklığı, evlenme yaşı, çocukluk çağında anne baba ile iyi ilişkiler içinde olmak, ailede çocuğun olması, cinsel mutluluk, arkadaş ve aile bağlarının kuvvetli olması gibi durumlar bu etkenler arasındadır (Dowlatabadi ve diğerleri, 2013, s. 609; Ersanlı ve Kalkan, 2008, s. 3; Çelik, 2015, s. 24; Yılmaz-Bingöl, 2015, s. 78; Hünler ve Gençöz, 2005, s. 124; Kasapoğlu, 2007, s. 156; Solmuş, 2010, s. 13-14). Evlilik doyumunu etkileyen diğer faktörler arasında, güçlü manevi değerler, eşe saygı duymak, cinsel yaşamda sadakat, dine bağlılık, ortak dini inanç ve uygulamalar, eşi desteklemeye ve memnun etmeye istekli olmak, eş için iyi bir arkadaş olmak ve affetme ve affedilmeye gönüllü olmak gibi dini ve ahlaki etkenler de yer almaktadır (Çağ ve Yıldırım, 2013, s. 14).

Evlilik doyumunu etkileyen birçok faktör bulunmasının yanı sıra, evlilik doyumu da bireyleri psikolojik açıdan etkilemektedir. Evlilik doyumu ve evlilikteki memnuniyet, duygusal iyi oluşun ve mutlu yaşamın önemli bir destekleyicisidir. Evlilik doyumu yüksek olan bireyler yüksek yaşam doyumuna da sahiptir ve bu bireylerin depresyona yatkınlık düzeyleri de daha düşüktür. Ayrıca evlilik doyumu yüksek olan evlilerin, kan basıncının ve stres düzeyinin daha düşük olduğu, daha kaliteli uyudukları ve doktora daha az gittikleri tespit edilmiştir (Çelik, 2015, s. 32).

Evlilikte Çatışma ve Problem Çözme

Evlilik çatışması, birbirlerine zıt ya da bağdaşmayan hedef, ihtiyaç ve beklentilerden kaynaklanan uyumsuzluk ve anlaşmazlıklar (Bahadır, 2012, s. 121; Kasapoğlu, 2004, s. 41), eşlerin birbirine karşı fiziksel ve sözel saldırganlığının yoğunluğu ya da eşlerden birinin diğerinin eylemlerine müdahale etmesiyle ortaya çıkan kişilerarası bir süreç olarak tanımlanmıştır (Yılmaz-Bingöl, 2015, s. 75; Günay, 2007, s. 14).

Yapılan araştırmalarda genel olarak evlilikteki en fazla sorun yaşanan problem alanlarının, para (nasıl harcanacağı, biriktirileceği vb.), iletişim, cinsellik, evlilik ve iş sorumluluklarındaki denge, çocuklar (nasıl yetiştirileceği vb.) ve akrabalarla/yakınlarla ilişkiler olduğu ifade edilmektedir (Çelik, 2015, s. 26).

Evlilik hayatında bir takım sorunların olması kaçınılmazdır. Burada esas mesele, ilişkide sorunun varlığı değil, çözümlenme isteğinin olup olmaması veya çözümlenme şeklinin sağlıklı olup olmadığıyla ilgilidir (Çelenoğlu, 2011, s. 2). Evlilikte mutluluk, çiftlerin ilişki kurma becerileri ile ilişkilidir. Bu bağlamda sorun çözme de, önemli bir ilişki kurma becerisidir (Erbek vd, 2005, s. 42). Sorunlara çözüm getirebilmek ve evlilik ilişkisini onarmak için çaba sarf etmek, ilişkiden alınan doyuma önemli bir rol oynamaktadır (Atçeken, 2014, s. 4).

Evlilik Doyumu, Evlilikte Sorun Çözme ve Dindarlık İlişkisi

İnsan hayatına evrensel bir anlam şeması sunarak, hayatının tüm alanlarına etki eden dinler, insani ilişkileri düzenlemede de önemli bir fonksiyon icra etmektedir. Aile hayatı ve eşler arasındaki iletişimin ise, yakın beşeri ilişkilerin önemli bir boyutunu temsil ettiği aşikârdır (Bahadır, 2012, s. 57). Din, aile hayatı için, eşlerin birbirleri ile iletişimi, çocukların eğitimi ve yetiştirilmesi, zaman ve paranın nasıl tahsis edileceği, sosyal ilişkilerin geliştirilmesi ve hatta ikamet edilecek yerin belirlenmesine kadar etki eden bir yapıya sahiptir (Waiteve Lehrer, 2003, s. 264).

Araştırmacılar, din ile evlilik ilişkisine dair farklı açıklamalarda bulunmuşlardır. Bahadır (2012)’a göre, dinin aile içi ilişkilere yönelik olumlu fonksiyonu, temelde üç boyutta ele alınabilir. Birinci boyutta din, tek tek aile üyelerinin hayatlarını anlamlandırma ve düzene kavuşturmada olumlu bir fonksiyon icra eder. İkinci boyutta bu fonksiyon, eşler arası ilişkiler düzeyinde gerçekleşirken, üçüncü boyutta ortak yaşama bağlı anne-baba-çocuk ilişki ve etkileşimi düzeyinde açığa çıkar (s. 104).

Din ve aile kurumlarının her ikisi de, benzer değerler üzerine odaklanmaları ve sosyalleşmeyi sağlamlaştırmaları açısından benzerdirler. Araştırmacılar, din ve ailenin özellikleri ve yakınlıkları sebebiyle aralarında bir ilişki olabileceğini ön görmüşlerdir (Call ve Heaton, 1997, s. 382). Din, faydalı aile davranışları ve olumlu aile yaşamını destekleyen bir inanç sistemi sağlar (Ahmadi vd, 2008, s. 104). Dinlerin, aile içi geçimsizliğini önlemede ve huzurlu bir aile ortamı oluşturmada, ilişki erdemleri olarak da adlandırılan bu değerleri besleyerek yardımcı olduğu söylenebilir (Lambert ve Dollahite, 2006, s. 443).

Dini kurumlar, birçok insan için ahlaki konulardaki yasaklar ve normatif beklentilerin ana kaynağıdır. Bu durum evlilik hayatı için de böyledir. Örneğin, dini öğretiler, çocuk büyütme, cinsel tutum ve davranışlar, arkadaşlık ilişkileri ve

evlilikle ilgili diğer birçok konuya kadar temel beklentileri şekillendirir (Call ve Heaton, 1997, s. 383). Dindar aile bireyleri içerisinde dini/manevi görevleri yerine getirmeye yönelik bir yetiştirme tarzı söz konusudur. Bu da dini/manevi konularla ilgili anlam ve amaçları, önemli hususları ve dini değerleri öğretmek yoluyla gerçekleşir ve aile bireyleri birbirini bu konuda cesaretlendirir (Dollahite ve Marks, 2009, s. 384).

Yapılan araştırmalar, evlilik hayatında etkili olan farklı değerler ve dinin bu değerler üzerindeki etkisini tespit etmişlerdir. Örneğin, Lambert ve Dollahite'in (2006) yaptığı araştırmada çiftler dinin eşler arası uzlaşmaya, ilişki devamlılığına bağlılık ve bağışlama istekliliği yoluyla olanak sağlandığından bahsetmişlerdir. Bununla birlikte araştırmaya katılanlar, dindarlığın onlara ibadetler, kutsal metinler ve kutsal bağışlayıcılığa, şükür vasıtasıyla yardım ettiğini ifade etmişlerdir (s.448). Dollahite ve Marks'a (2009) göre de din, evliliğe yönelik duyulan güven ve mutluluğu, sadakat ve bağlılığı, uyumu, ortak değerleri, sorunları çözümlemeyi, evlilik devamını, saygıyı, rollerin netliğini ve paylaşılan amaçları artırmaktadır (s.387). Mahoney ve diğerlerine (2001) göre ise, dini ritüeller ve birlikte dua etmek, çiftlere kendi hatalarını kabul etmek ve diğerine karşı affedici olmanın yöntemlerini vermektedir. Bu dini uygulamaların sürekli yapılması, çiftler arasında dargınlık ve düşmanlığı önleyici bir vazife görmektedir. Ayrıca birlikte dini faaliyetlere katılma, çiftlere ortak değerler geliştirme imkânı sunarak, birbirlerine özellikle dini manevi ve ahlaki konularda destek olmalarını sağlamaktadır (s. 587).

Dollahite ve Marks (2009), dindar ailelerin bir arada ve mutlu kalmaları için kullanılan dini yöntemlerinin neler olduğuna ilişkin yaptığı araştırmada şu yöntemleri tanımlamıştır: a) Tanrı'ya ve O'nun gücüne, rehberliğine ve desteğine güvenmek, b) evde dinin yaşandığı aileyi kutsal ve değerli görmek, c) çatışmaları, dua etme, tövbe etme ve affetme yoluyla çözümlemek, d) ailedeki diğer insanları ve genel olarak inananlar topluluğunu sevmek ve onlara hizmet etmek, e) aynı inancı paylaşma yoluyla zorlukların ve sıkıntıların üstesinden gelmek, f) yasaklanmış aktivite ve maddelerden uzak durmak, g) zamanı, parayı ve rahatlığı kutsal ve değerli görmek, h) öğrenme ve tartışma yoluyla manevi ilerleyişi artırmak, i) Tanrı'ya, peygambere, aileye ve emirlere itaat etmek, j) kişisel veya seküler ilgilerin önüne inancı ve aileyi koymak (s. 373-391).

Mahoney ve diğerlerine (2001) göre, dini kurumlar, evliliğin işleyişini kolaylaştıracak bilgi ve davranışları savunan birçok öğreti ortaya koymuştur. Bu öğretilerden dört teorik mekanizma ortaya çıkmaktadır. Birinci mekanizma,

kutsamayı içermektedir. Birçok çift kendi evliliklerini, manevi bir karaktere ve anlama sahip görür. İkinci mekanizma, evlilikteki cinsel sadakattir. Dini mesajlar, yasak ve günah duygusunu tetikleyerek evlilik dışı cinsel hayatın önüne set çekmektedir. Üçüncü mekanizma olan çiftlerin dini etkinlik ve uygulamalara birlikte katılmaları, evliliğin işleyişini olumlu yönde etkileyen birçok davranışsal yol sunar. Dördüncü mekanizma olarak, din, bireylere evlilikteki zorluklar ve stres verici durumlarla başa çıkmada bilişsel ve davranışsal kaynaklar sunarak evliliğe yardım edebilir (s. 386-387).

Din, eşlerin bir çift olarak yapmaya cesaret bulabileceği dini alanın da ötesindeki birçok aktivitelerini etkileme özelliğine sahiptir (Waite ve Lehrer, 2003, s. 364). Dini inançlar, aynı zamanda aileyi “koruyucu bir çatı”, aile kültür ve alt kültürünü oluşturuca bir dayanak olarak da iş görmektedirler (Marks, 2005, s. 104). Dindarlık, çiftlerin birbirlerinin zevklerine uyumlarını kolaylaştırmakta, arkadaş ve akraba çevreleriyle daha olumlu ilişkiler kurmalarını ve birlikte daha verimli boş zaman aktivitelerine katılmalarını sağlamaktadır (Ahmadi ve diğerleri, 2008, s. 108).

Lambert ve Dollahite (2006), dindarlığın aile içi çatışmaların engellenmesi ve çözömlenmesinde etkili olduğunu gösteren bir kavramsal model önermişlerdir. Bu modelde, sorunları önleme, sorunların çözömlenmesi ve uzlaşma faktörleri yer almaktadır. Onlara göre eşler arasındaki sorunu önlemede önemli olan faktörler, ortak amaç ve ilişki erdemleridir. Yani dindarlık, eşlerin aynı dünya görüşü ve amaca sahip olmalarını sağlayarak ve evlilik ilişkilerinde gerekli olan ilişki erdemlerini destekleyerek, geçimsizlik öncesinde sorunun ortaya çıkmasını engellemiş olur. İkinci olarak sorunun çözömlenmesinde, dini uygulama ve ibadetler, Tanrı’ya sığınma ve dua etme gibi başa çıkma yöntemleri yer almaktadır. Üçüncü aşama olan uzlaşma faktöründe ise, hem Tanrı’ya hem eşe bağlılık duygusu ve Tanrı’nın tavsiye ettiği affetme davranışı devreye girmektedir. Bu dini yöntemlerle eşler arasındaki sorunlar önlenmiş, ya da çözömlenmiş ve uzlaşma gerçekleşmiş olur (s. 447).

Özetlemek gerekirse; insan yaşamı için hem sosyolojik hem de psikolojik bakımdan oldukça büyük bir öneme sahip olan evlilik ve aile hayatı, çok boyutlu girift bir yapıdadır. Bu sebeple, evlilik hayatı ve evlilik mutluluğunu etkileyen birçok etken bulunmaktadır. Bu etkenlerin içerisinde dinin önemli bir yeri vardır. Dini gelenekler, evliliğin önemine ve evlilik hayatının mutlu bir şekilde devam etmesine yönelik birçok öğretilere sahiptir. Ayrıca din, insanları evliliklerini dini bakımdan kutsal görmelerini sağlaması, eşler arasındaki inanç

ve ibadet birlikteliğinin verdiği biraradalık ve ortak amaç duygusu oluşturmaları, çiftlere ve ailelere inananlar topluluğundan oluşan bir sosyal destek sunması, evlilik hayatı ile ilgili sahip olunması gereken değerleri teşvik etmesi, evlilik problemleri ile başa çıkmalarını kolaylaştırmaları, boşanmaya karşı bir bariyer görevi görmesi ve çocuk yetiştirme ile ilgili tavsiyeleri ile, evlilik hayatına ve evlilik mutluluğuna olumlu katkıda bulunmaktadır.

Konu, Amaç ve Hipotezler

Evlilik ve dindarlık olgularını konu edinen bu çalışmanın temel amacı, evlilik hayatından memnun ve mutlu olmak anlamında kullanılan evlilik doyumunda ve evlilikte problem çözme becerilerinde dindarlığın etkisini tespit etmektir.

Bu araştırmanın temel hipotezi, “*Dindarlık, evli bireylerin evlilik doyumuna ve evlilikte sorun çözme becerilerine pozitif katkıda bulunur.*” şeklindedir. Ayrıca demografik değişkenler ve bağımlı değişkenler arasındaki ilişkilere ve bağımlı değişkenlerin birbiri ile ilişkisine dair aşağıdaki hipotezler belirlenmiştir:

- Evlilik doyumunu, demografik değişkenlere (cinsiyet, yaş, eğitim durumu, gelir durumu) göre farklılık göstermektedir.
- Evlilikte sorun çözme demografik değişkenlere (cinsiyet, yaş, eğitim durumu, gelir durumu) göre farklılık göstermektedir.
- Dindarlık (dinin etkisini hissetme, partner/eş odaklı dua etme), demografik değişkenlere (cinsiyet, yaş, eğitim durumu, gelir durumu) göre farklılık göstermektedir.
- Dindarlık (dinin etkisini hissetme, partner/eş odaklı dua etme), evlilik doyumunu ve evlilikte sorun çözme üzerinde pozitif yönde bir etkiye sahiptir.

Yöntem

Araştırma, Bursa’da yaşayan %57,7’si kadın, %42,3’ü erkek katılımcılardan oluşan 562 kişi ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılanların %23,3’ü 18-30 yaş, %47,3’ü 31-40 yaş, %20,1’i 41-50 yaş ve %9,3’ü 51-60/60 üzeri yaş aralığına sahiptir. Ayrıca örneklemin %12,5’ini ilköğretim mezunları, %6,2’sini ortaokul/ilköğretim mezunları, %11,6’sını lise mezunları, %58,9’unu üniversite mezunları ve %10,9’unu lisansüstü mezunları oluşturmaktadır. Gelir durumuna göre ise, kendi gelir seviyeleri ile ilgili “çok düşük/düşük” tanımını yapanlar örneklemin %5,7’sini, “orta” diyenler %45,7’sini, “iyi” diyenler %46,3’ünü ve “çok iyi” diyenler %2,3’ünü oluşturmaktadır.

Araştırmanın konusuna, problemlerine ve amacına uygun olarak hazırlanan anket formunda, aşağıda yer alan veri toplama araçları kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu: Anketin birinci bölümü oluşturan kişisel bilgi formu, cinsiyet, yaş, eğitim durumu ve gelir durumuna dair sorulardan oluşmaktadır.

Evlilik Yaşam Ölçeği: Tezer (1986) tarafından evli bireylerin evlilikten aldıkları doyumu değerlendirmek amacıyla geliştirilmiştir. 10 maddeden oluşan ölçek, 5’li likert tipindedir. Ölçeğin test tekrar test güvenirliği Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı ile 0,85 olarak belirlenmiştir. İç tutarlık katsayısı ise ilk grupta 0,91, ikinci grupta 0,89 olarak bulunmuştur (Aktaran: Çağ ve Yıldırım, 2013, s.16).

Evlilikte Sorun Çözme Ölçeği: Ölçek, evli bireylerin evlilikte karşılaştıkları problemleri çözme becerilerine ilişkin algılarını belirlemek amacıyla, Baugh, Avery ve Sheets-Hawoth tarafından 1982’de (Marital Problem Solving Scale) geliştirilmiş, 9 maddelik 7 dereceli bir ölçektir. Ölçeğin Türk kültürüne uyarlama çalışmaları Hünler ve Gençöz (2005) tarafından yapılmıştır. Ölçeği Türkçe’ye uyarlama sırasında iç tutarlılık (0,95) ve test-tekrar test ($p<0,001$) güvenirlik çalışmaları yapılmıştır.

Dinin Etkisini Hissetme Ölçeği: Bireylerin dindarlığın etki ve sonuçlarını nasıl ve ne düzeyde hissettiklerini ölçmeyi amaçlayan ölçek, Yapıcı ve Zengin (2003) tarafından geliştirilmiştir. 4’lü likert şeklinde hazırlanan ölçeğin 17 maddeden ve tek boyuttan oluşan son halinde Cronbach’s Alpha katsayısı 0,95’tir (s. 68).

Partner/Eş Odaklı Dua Ölçeği: Partner Odaklı Dua Ölçeği, Fincham ve diğerleri (2010) tarafından geliştirilmiştir. Bireylerin romantik ilişki içerisinde oldukları partnerlerine nasıl ve ne derecede dua ettikleri hakkında bilgi almayı amaçlayan ölçek, tek boyutlu ve 4 maddeden oluşmaktadır. Ölçek 5’li likert tipi bir derecelendirmeye sahiptir. Ölçeğin Türkçe’ye uyarlama, geçerlik ve güvenirlik çalışması ise, Akın ve Yalnız (2015) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin iç tutarlık katsayısı “.93” olarak hesaplanmıştır.

Veriler, Ocak 2016-Ağustos 2016 tarihleri arasında toplanmıştır. Örneklem seçiminde, basit tesadüfî örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Dağıtılan 650 adet anket formundan, 88 tanesi geri gelmeme, doldurulmama ve eksik veya dikkatsiz doldurulma nedeniyle devre dışı bırakıldığından, 562 adet anket işleme alınmıştır. Veriler SPSS 21.0 istatistik programına aktarılarak analiz işlemleri yapılmıştır. Ayrıca “Yapısal Eşitlik Modellemesi” çerçevesinde AMOS 19.0 programı da kullanılmıştır.

Bu araştırmada bağımsız ve bağımlı değişkenlerin genel profilini tespit etmek için betimsel istatistiklerden faydalanılmıştır. Analiz işlemlerinde sürekli değişken ile süreksiz değişkenler arasındaki ilişkinin tespitinde t-testi, ANOVA, bu testte anlamlı sonuçlar çıktığında hangi grupların ortalaması arasında farkın oluştuğunu saptamak için kullanılan Tukey testi ve sürekli değişkenler arasındaki ilişkinin tespitinde ise Pearson Korelasyon analizi kullanılmıştır.

Bulgular ve Yorum

Evlilik Doyumu, Evlilikte Sorun Çözme, Dindarlık ve Demografik Yapı

Bu bölümde evlilik doyumu, evlilikte sorun çözme ve dindarlığın, cinsiyet, yaş, eğitim durumu ve gelir durumuna göre farklılıklara yol açıp açmadığı incelenmiştir.

Aşağıda yer alan tabloda evlilik doyumu ve evlilikte sorun çözme becerilerinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığı ile ilgili sonuçlar yer almaktadır.

Tablo 1: Evlilik Doyumu ve Evlilikte Sorun Çözmenin Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşması ile İlgili Sonuçlar (t-testi)

Bağımlı Değişken	Cinsiyet	N	X	Ss.	T	df	p
EYÖ	Kadın	324	39,0988	7,31987	-2,222	553,435	,027
	Erkek	238	40,3480	5,99168			
ESÇÖ	Kadın	324	35,3400	7,31985	-2,714	544,362	,007
	Erkek	238	36,9121	6,36151			

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere Evlilik Yaşam Ölçeği ve Evlilikte Sorun Çözme Ölçeği'nde erkeklerin ortalamaları kadınlara göre anlamlı bir şekilde daha yüksektir ($p<,05$).

Evlilik doyumunda erkekler lehine sonuç tespit eden farklı araştırmalar da bulunmaktadır. Üncü (2007, s. 83), Güngör (2007, s. 115) ve Bir-Aktürk'ün (2006, s. 71) çalışmaları buna örneklerdir. Taysi (2010, s. 45) de evli kadınların, evli erkeklere göre eşlerin verdikleri zararı daha fazla incitici bulduğunu tespit etmiştir. Bilgin'e (1998) göre de evli erkekler, evli kadınlara göre daha yüksek bir oranda özledikleri aile ortamını elde ettiklerini düşünmektedirler.

Burada, kadınların evlilikten beklentilerinin daha fazla olması ve daha hassas/duygusal bir yapıya sahip oldukları için evlilik sorunlarından daha kolay etkilanmelerinin etkisi olduğu söylenebilir. Bununla birlikte kadınlar ev ile ilgili sorumlulukları daha fazla yüklendikleri için, hem eş hem de çocukları ile daha

fazla çatışma yaşayabilir. Erkeklerin ise, iş hayatı yoğunluğu ve stresi sonucu, evi huzur duyacakları bir sığınak gibi gördükleri için evlilik doyumlarının daha yüksek olduğu söylenebilir.

Dindarlık ve cinsiyet arasındaki ilişkiye dair ise, dinin etkisini hissetmede kadınların, eş odaklı dua etmede ise erkeklerin puanlarının daha yüksek olduğu, ancak bu farklılıkların anlamlılık arz etmediği tespit edilmiştir ($p>,05$).

Bu çalışmada yaş faktörünün evlilik doyumu, evlilikte sorun çözme ve dindarlıkla ilgili farklılaşmaya yol açıp açmadığı da ele alınmıştır.

Tablo 2: Evlilik Doyumu ve Evlilikte Sorun Çözmenin Yaş Değişkenine Göre Farklılaşması ile İlgili Sonuçlar (ANOVA)

Bağımlı Değişken	Yaş	N	X	Ss	F	p	Post Hoc*
EYÖ	1. 18-30	131	40,6011	7,05966	1,655	,176	-
	2. 31-40	266	39,5551	6,46553			
	3. 41-50	113	38,6689	7,44403			
	4. 51-60/60üzeri	52	39,6322	6,31899			
EŞÇÖ	1. 18-30	131	36,5122	5,81847	3,272	,021	4>2
	2. 31-40	266	35,6137	6,71542			
	3. 41-50	113	35,1960	8,43250			
	4. 51-60/60üzeri	52	38,4952	6,93106			4>3

*Tukey Testi kullanılmıştır.

Yukarıda yer alan tablodaki verilere göre, evlilik doyumu ve yaş arasındaki ilişki ile ilgili, genel olarak evlilik doyumunun genç yetişkinliğin erken evrelerinde en yüksek seviyede olduğu, evlilikte sorun çözmenin ise orta yetişkinliğin ileri seviyesinde en yüksek orana ulaştığı görülmüştür. Kara (2013) bizim araştırmamızdaki bulgulara paralel olarak, genç yaştaki kişilerin çift uyumlarının daha yüksek olduğunu bulmuştur. Levenson ve diğerleri (1993) tarafından 40-50, 60-70 yaşları arasındaki bireyler üzerinde yapılan bir araştırmadaki bulgular ise, daha yaşlı olan çiftler konusunda daha olumlu sonuçlar ortaya çıkarmıştır.

Evlilik doyumunun genç yetişkinliğin ilk dönemlerinde yüksek olması, bu dönemin evliliğin ilk yıllarına tekabül etmesi ile açıklanabilir. Nitekim çatışma ve anlaşmazlıkların da olması ile birlikte, eşler arası duygusal ve cinsel bağlılığın bu dönemde üst seviyede olduğu söylenebilir. Bununla birlikte, evlilikte sorun çözme becerileri ve yetkinliği, daha üst yaşlarda ve evlilik yıllarının ileriki aşamalarında daha fazla olabilir. Nitekim sorun çözme becerileri, eşlerin

birbirini daha iyi tanınması, yaşla birlikte daha olgun ve geniş bir bakış açısına sahip olmaları faktörleri ile de ilişkili olarak, ileriki yaş dönemlerinde artabilir.

Yaş değişkenine göre dindarlığın farklılaşıp farklılaşmadığı ile ilgili sonuçlar ise aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 3: Dindarlığın Yaş Değişkenine Göre Farklılaşması ile İlgili Sonuçlar							
Bağımlı Değişken	Yaş	N	X	Ss	F	p	Post Hoc*
DEHÖ	1. 18-30	131	68,4701	9,44122			
	2. 31-40	266	68,3383	11,21047			
	3. 41-50	113	66,9709	13,29268			
	4. 51-60/60üzeri	52	69,9247	12,26918			
PODÖ	1. 18-30	131	18,4427	2,48119	3,394	,018	4>3
	2. 31-40	266	18,0456	2,97757			
	3. 41-50	113	17,5752	3,65915			
	4. 51-60/60üzeri	52	19,0000	2,07695			

*Tukey Testi kullanılmıştır.

Dindarlık ve yaş ilişkisi ile ilgili olarak genelde yaştan ilerlemesi ile dindarlıkta bir artışın olduğu, ancak yalnızca eşe dua etmede bu artışın anlamlılık kazandığı, 51-60/60 üzeri yaş grubunun 41-50 yaş grubuna göre eşleri için daha fazla dua ettikleri ortaya çıkmıştır ($p<,05$).

Dindarlık ve yaş değişkenini konu edinen pek çok çalışma söz konusudur. Bu çalışmalar ile ilgili bir değerlendirme yapıldığında, genellikle yaş arttıkça dindarlığın da arttığı şeklinde bir sonuç ortaya çıkmaktadır. Özellikle ergenliği takip eden 18 ile 30 yaşları arasında dinsel etkinlikte kesin bir düşüşün, buna karşın 30. yaştan itibaren sürekli bir artışın olduğu görülmektedir (Hallahmi ve Argyle, 1992, s. 326). Örneğin, Köktaş (1993, s. 214), Mehmedoğlu (2006, s. 138-139), Ayten (2010, s. 143), Kavas (2013, s. 106), Göcen (2014, s. 208) ve Topuz'un (2003, s. 100) araştırmalarında, dindarlık bakımından örneklemin yaşı yükseldikçe dindarlıklarında artış meydana geldiği gözlenmiştir.

Eğitim durumu değişkenine göre elde edilen sonuçlar, evlilik doyumu ve evlilikte sorun çözmenin, eğitim durumlarına göre istatistikî açıdan anlamlı bir farklılığa sahip olmadığını göstermektedir ($p>,05$). Eğitim durumunun evlilik doyumuna etkisi ile ilgili yapılan araştırmalardan bazıları, evlilik doyumu ile eğitim arasında doğru orantılı bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Şendil ve Korkut (2008) ile Şener'in (2002) çalışmaları buna örnektir.

Eğitim durumunun dindarlıkta bir farklılığa sebep olup olmadığı ile ilgili sonuçlar ise aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 4: Dindarlığın Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşması ile İlgili Sonuçlar (ANOVA)

Bağımlı Değişken	Eğitim Durumu	N	X	Ss	F	p	Post Hoc*
DEHÖ	1. İlkokul	70	73,2782	6,78498	8,860	,000	1>4
	2. Ortaokul	35	72,9484	7,54734			1>5
	3. Lise	65	71,1001	9,63496			2>4
	4. Y.O./Ünv	331	66,4042	12,38594			3>4
	5. Lisansüstü	61	66,6787	10,54255			
PODÖ	1. İlkokul	70	18,3000	2,92094	3,637	,006	
	2. Ortaokul	35	19,1714	1,59937			
	3. Lise	65	18,5692	2,58583			2>5
	4. Y.O./Ünv	331	18,1031	3,03140			3>5
	5. Lisansüstü	61	17,0328	3,40572			

*Tukey Testi kullanılmıştır.

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere, eğitim seviyesi arttıkça dindarlıkta genel olarak bir düşüşün olduğu söylenebilir. Nitekim dinin etkisini hissetmede en yüksek ortalama ilkökul mezunlarına ($X=73,2782$), en düşük ortalama da üniversite mezunlarına ($X=66,4042$) aittir.

Eğitim seviyesi ve dindarlık ile ilgili yapılan çalışmalar genel olarak dindarlığın eğitim seviyesi ile birlikte azaldığı sonucunu ortaya koymaktadır. Uysal (2006, s. 147), Mehmedoğlu (2004, s. 140-141), Göcen (2014, s. 225), Kavas (2013, s. 107-108) ve Koç'un (2010, s. 230) araştırmaları buna örnek gösterilebilir. Eğitim ve dindarlık arasındaki ters ilişkinin birçok faktörden etkilendiği söylenebilir. Özellikle, yüksek din eğitimi veren kurumlar dışındaki üniversitelerin genel olarak, din ile bilim arasında çatışmaya sebep olacak pozitivist bir bilim anlayışına sahip olduğu söylenebilir. Bu da yüksek eğitim alan bireylerin dine karşı olumsuz ve önyargılı bir bakış açısı geliştirmesine sebep olabilir. İlâveten eğitim seviyesi düşük bireylerin, daha geleneksel değerlere bağlı yaşadığı, bu sebeple taklidi düzeyde de olsa daha fazla dindarlık eğilimi gösterdikleri söylenebilir.

Bu araştırmada, gelir algısı ile evlilik doyumu ve evlilikte sorun çözme ile ilgili sonuçlara göre, anlamlı bir farklılığın olmadığı ($p>,05$) tespit edilmiştir. Yapılan araştırmaların çoğu, evlilik doyumunun gelir düzeyi ile paralel bir şekilde hareket ettiğini, gelir düzeyi yüksek olanların evlilik doyumunun daha yüksek olduğunu, gelir düzeyi düşük olanların ise evlilik doyumunun daha düşük oldu-

ğunu tespit etmiştir. Şendil ve Korkut (2008), Şener (2002, s. 46) ve Nazlı'nın (1997'den aktaran: Nazlı, 2007, s. 30) çalışmaları buna örnek gösterilebilir.

Dindarlık ve gelir algısı ilişkisine dair de benzer şekilde hem dinin etkisini hissetme hem de eş odaklı dua etmede gruplar arası anlamlı bir farklılığın olmadığı ortaya çıkmıştır ($p>,05$). Dindarlık ve gelir seviyesini ele alan çalışmalarda da birbirinden farklı sonuçlar elde edilse bile, genel olarak yüksek gelir düzeyinin düşük dindarlıkla ilişkili olduğu düşük gelir grubundakilerin daha dindar oldukları ortaya konulmuştur. Köktaş (1993, s. 214), Yapıcı (2007, s. 181), Ayten (2010, s. 158) ve Göcen'in (2014, s. 215) çalışmaları buna örnektir. Bununla birlikte bizim araştırmamızda olduğu gibi gelir ile dindarlık arasında ilişki tespit edemeyen çalışmalar da mevcuttur (Uysal, 2006, s. 147; Koç, 2010, s. 228-229; Kavas, 2013, s. 110).

Evlilik Doyumu, Evlilikte Sorun Çözmeve Dindarlık Arasındaki İlişki

Bu araştırmanın temel hipotezi, dindarlık ile evlilik doyumu ve evlilikte sorun çözme arasındaki ilişkiye dayanmaktadır. Aşağıda yer alan tabloda bu değişkenler arasındaki ilişkileri gösteren korelasyon analizi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 5: Dindarlık (DEHÖ-PODÖ) ile Evlilik Doyumu (EYÖ) ve Evlilikte Sorun Çözme (ESÇÖ) Arasındaki Korelasyon Sonuçları

		EYÖ	ESÇÖ
DEHÖ	(r)	,095*	,097*
PODÖ	(r)	,382**	,408**

* $p<,05$ ** $p<,01$

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere, dinin etkisini hissetme ile evlilik yaşam ölçeği ve evlilikte sorun çözme arasında, pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu, ancak bu ilişkilerin düşük olduğu tespit edilmiştir. Partner/eş için dua etme ile evlilik yaşam ölçeği ve evlilikte sorun çözme arasında da pozitif yönde orta düzeyde anlamlı ilişkiler olduğu tespit edilmiştir.

Birçok araştırma, evlilik ve din arasında olumlu ilişkiler tespit etmiştir. Özellikle yurtdışındaki çalışmalarda, konu ile ilgili geniş bir literatürle karşılaşıl-maktadır. Birkaç örnek vermek gerekirse, Mahoney ve diğerleri (2001), Orat-hinkal ve Vansteenwegen (2006), Bahr ve Chadwick (1985), Wilson ve Musick (1996)'in çalışmalarında genel olarak dini bağlılık ve dini aktivitelerin evlilik ve aile yaşamı üzerinde pozitif bir etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir.

Dini bağlılık, evlilik doyumuna etki ederken eşler arası problemlerin çözümünü de kolaylaştırmaktadır. Dollahite ve Marks (2009) tarafından yapılan bir araştırmının sonuçlarına göre, çiftler dini inanç ve pratikler yoluyla, hayatın beraberinde getirdiği sıkıntılarla başa çıkabildiklerini de belirtmişlerdir. Bu aileler zorluklarla başa çıkmada dini kaynaklara güvenmiş, dua, pişmanlık ve affedici olma yöntemlerini sorunlarını çözmede kullanmış ve dini kaynakların evlilik ve aile mutluluklarında önemli bir yere sahip olduğunu vurgulamışlardır (s. 381).

Müslüman ülkelerde konu ile ilgili yapılan çalışmalara örnek vermek gerekirse, İran’da Ahmadi ve diğerleri (2008), Dowlatatabadi ve diğerleri (2013), Yeganeh ve Shaikhmahmoodi (2013), Hosseinkhanzadeh ve Niyazi (2001) ve Endonezya’da Nihayah ve diğerleri (2012) dini tutum ve davranışlar ile evlilik doyumu arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Marks (2005) ile Lambert ve Dollahite’in (2006) çalışmaları da Hristiyan, Yahudi, Müslümanlardan oluşan örneklem üzerinde yapılan çalışmalara örnektir. Bu çalışmalarda da genel olarak dinin evlilik doyumu, evlilik problemleri ile başa çıkma ve evliliği sürdürme üzerindeki olumlu etkisine dair bulgular elde edilmiştir.

Türkiye’de konu ile ilgili yapılan az sayıda çalışma olmakla birlikte yapılan çalışmalarda genel olarak dindarlık ve evlilik doyumu arasında olumlu ilişkiler tespit edilmiştir. Örneğin Hünler (2002), dindarlığın hem evlilik doyumu hem de evlilikte problem çözme üzerinde pozitif yönlü bir etkisi olduğunu tespit etmiştir. Ürkmez’in (2005) çalışması da, dindarlık ve evlilik doyumu arasında pozitif ilişki tespit eden çalışmalara örnektir.

Dindarlık ve evlilik doyumu konusunda yapılan araştırmaların genel olarak bu iki olgu arasında olumlu ilişkiler ortaya koymasının yanı sıra, bugün artık sekülerleşmenin ve dinin birey hayatındaki etkisini kaybetmesinin etkisi ile dini faktörün, güçlü evlilik ilişkilerinin önemli bir boyutu olmaktan uzaklaştığını söyleyen çalışmalar da vardır (Bibly, 1987’den aktaran: Larson, 1989, s. 286).

Evlilik ve din arasında karşılıklı olduğu düşünülen ilişkiye göre, dinin yaşandığı en başat kurum olma özelliğine sahip olan aile ortamı dini tutumları etkilediği gibi, din de ailedeki üyeler arası ilişki tarzlarını etkilemektedir (Kımtır, 2015, s. 10; Tekin, 2011, s. 239). Dinler, olumlu bir aile yaşantısı için gerekli aile içi tutum ve davranışları belirleyen bir inanç sistemi sağlayarak yol gösterici bir misyon yüklenirler. Ayrıca dinler evliliğin önemini vurgulayarak ve hem çiftler hem de diğer aile fertleri arasındaki ilişkileri düzenleyerek aile bağlılığını artırır (Ahmadi ve Hossein-Abadi, 2009, s. 214).

Bu araştırmada elde edilen bulgular, din ile evlilik arasındaki olumlu ilişkiyi destekleyici nitelikte sonuçlar vermiştir. Bununla birlikte evlilik hayatında etkili olan birçok faktör bulunduğu da göz önüne alınmalıdır. Bu faktörler içerisinde dindarlık önemli bir etki mekanizmasıdır denilebilir. Dinlerin ve özelde İslam dinin evlilik hayatına verdiği önem ve evlilik ile ilgili düzenleyici kaide-leri, dindar bireyler için evlilik hayatını önemli kılmaktadır. Bununla birlikte bu araştırmada bulunan ilişkinin güçlü olmaması, din ve evlilik ilişkisinin ideal bir biçimde gerçekleşmediğini de göstermektedir. Bu sonucu etkileyen birçok faktör bulunabilir. Örneğin günümüzde bireyselleşmenin, dini ve ahlaki değerlerden uzaklaşmanın bir sonucu olarak evlilikler daha fazla kar-zarar ekseni içerisinde değerlendirilmeye başlanmıştır. Bir diğer önemli husus da, dinlerin ve özelde İslam dinin, birbirine karşı hak ve hukukun gözetildiği, aile değerlerinin yaşandığı ideal bir evlilik anlayışı önermesine rağmen, dindar bireylerin bu ideallerden uzaklaşmasıdır. Günümüzde daha şekilci ve daha yüzeysel bir kimliğe bürünen dindarlık şeklinin, ahlaki, dini ve manevi değerler üretebilmesi, insani ve toplumsal ilişkileri düzenlemesi oldukça güçtür. Bu da gerçekte, dindarlığın evlilik hayatı üzerinde olumlu etkilerinin daha zayıf bir biçimde kendisini gösterdiği anlamına gelmektedir.

Bu araştırmada elde edilen önemli bulgulardan biri de, duanın evlilik doyum ve evlilikte sorun çözme üzerindeki olumlu etkisidir. Araştırmacılar duanın, çiftler üzerinde dini temelli bir müdahale şeklinde işlev gördüğünü iddia etmektedirler. Bu bağlamda dua, intikam ve rekabet duygularındansa, çiftlerin kendi hakikatlerini ve ortak amaçlarının hâkimiyetini tekrar elde etmelerini sağlar (Fincham ve diğerleri, 2010, s. 650). Üstelik eş için dua etmek, dua eden insanı diğerine bağlar. Bu şekilde dua, eş olma kimliğini yeniden kurma veya pekiştirme görevi görmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Evlilik ve dindarlık olgularını konu edinen bu çalışmanın temel amacı, evlilik hayatından memnun ve mutlu olmak anlamında kullanılan evlilik doyumunda ve evlilikte problem çözme becerilerinde dindarlığın etkisini tespit etmektir.

Bunun için araştırmada evli bireylerin evlilik doyum, evlilikte sorun çözme becerileri ve dinin etkisini hissetme düzeyleri ile eşlerine dua etme düzeyleri, cinsiyet, yaş, evlilik süresi, çocuk sayısı, eğitim durumu, gelir durumu gibi demografik özellikleri arasındaki ilişkiler, Bursa’da yaşayan 562 kişilik bir araştırma grubu üzerinde, anket tekniği kullanılarak elde edilen bulgular ışığında ele alınmıştır.

Evlilik doyumu ve evlilikte sorun çözmede erkekler lehine anlamlı sonuçlara ulaşılırken, dindarlıkta cinsiyetler arası anlamlı farklılıklar bulunamamıştır. Evlilik doyumu ve evlilikte sorun çözme ve yaş arasındaki ilişki ile ilgili, genel olarak evlilik doyumunun genç yetişkinliğin erken evrelerinde en yüksek seviyede olduğu, evlilikte sorun çözmenin ise orta yetişkinliğin ileri seviyesinde en yüksek orana ulaştığı görülmüştür. Yaşın ilerlemesi ile dindarlıkta da genel olarak bir artışın olduğu, ancak eşe dua etmede bu artışın anlamlılık kazandığı ortaya çıkmıştır. Bu araştırmada istatistiksel olarak evlilik süreleri ile evlilik doyumu ve evlilikte sorun çözme arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiş, dindarlıkta ise, daha uzun süredir evli olanların evlilik yıllarının başlarında olanlara göre anlamlı bir şekilde daha yüksek puanlar aldığı görülmüştür. Evlilik doyumu ve evlilikte sorun çözme ve çocuk sayısı ilişkisi söz konusu olduğunda, bir çocuğu olanların evlilik doyumu ve evlilikte sorun çözmede en düşük ortalamaya sahip olduğu, dindarlıkta ise çocuk sayısı ile birlikte genel olarak bir artış olduğu tespit edilmiştir. Bulgulara göre evlilik doyumu ve evlilikte sorun çözme, eğitim durumlarına göre istatistikî açıdan anlamlı bir farklılığa sahip değilken, dindarlıkta eğitim durumundaki artışa göre bir düşüş gözlenmiştir. Gelir durumu değişkenine göre ise, evlilik doyumu, evlilikte sorun çözme ve dindarlıkta herhangi bir farklılık tespit edilememiştir.

Dindarlık ve evlilik doyumu ilişkisi ile ilgili olarak ise, dinin etkisini hissetme ile evlilik yaşam ölçeği ve evlilikte sorun çözme arasında, pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu, ancak bu ilişkilerin düşük olduğu tespit edilmiştir. Partner/eş için dua etme ile evlilik yaşam ölçeği ve evlilikte sorun çözme arasında da pozitif yönde orta düzeyde anlamlı ilişkiler olduğu tespit edilmiştir. Burada evlilik doyumu boyutları ile en yüksek ilişki gösteren faktörün eş odaklı dua etme olduğu ortaya çıkmıştır.

Evlilik ve din konusu ile ilgili ileride yapılacak çalışmalar ve aile konusu ile ilgilenen kurumlar için birtakım önerilerde bulunulabilir:

- Araştırmada bireylerin evlilik doyumu ve dindarlıkla ilgili durumlarını tespit edebilmek için nicel yöntemlerden, ölçek ve anket sorularından faydalanılmıştır. Bu üç olgu arasındaki karşılıklı ilişkileri daha detaylı analiz edebilmek için nitel araştırmaların da yapılması gerekmektedir.
- Bu araştırma kesitsel bulgular içermektedir. Ancak dinin evlilik mutluluğu üzerindeki etkisini saptayabilmek ve zamana göre geçirdiği değişimleri değerlendirebilmek için, araştırmacıların bu konu ile ilgili boylamsal araştırmalar yapmaları da önerilmektedir.

- Evlilik ile ilgili politikalar ve projeler yürüten kurumların, aile hayatında önemli olan değerleri artırmaya yönelik çalışmalar yapmaları ve bu sayede evlilik mutluluğunu ve evlilik devamını sağlamaya çalışmaları tavsiye edilebilir. Aile değerleri ile ilgili ise, dini kaynaklar ve dinin aile değerlerini koruyucu ve aileyi bir arada tutmaya yardımcı olan söylemleri dikkate alınarak, dinin yaptırım gücü aktifleştirilebilir.
- Sivil toplum kuruluşlarının, evlenmek isteyen fakat ekonomik vb. sebeplerle aile kurma konusunda güçlük yaşayan bireylere yardımcı olmaları önerilebilir. Ayrıca evlilik sonrasında aile danışmanlığı hizmetine ücretsiz bir şekilde ulaşılabilmesi konusunda da eşlere yardımcı olmaları tavsiye edilebilir.
- Araştırmamızda, eşlerin birbirlerine dua etmelerinin, evlilikte problem çözme-yi kolaylaştırdığı ve evlilik doyumunu/ mutluluğunu arttırdığı ortaya çıkmıştır. Buradan hareketle, dini danışmanlık hizmetlerinde, eşlerin birbirileri için dua etmelerinin, evlilik mutluluğuna katkıda bulunduğu vurgulanarak, dua etme davranışı teşvik ve tavsiye edilebilir.

Kaynakça

- Ahmadi, K., Azad-Marzabadi, E., Ashrafi, S. M. N., (2008). Theinfluence Of Religiosity On Maritalsatisfaction. *Journal of SocialScience*, 4 (2), 103-110.
- Ahmadi, K., Hossein-Abadi, F. H., (2009). Religiosity, Marital Satisfaction And Child Rearing. *Pastoral Psychology*, 57, 211-221.
- Akın, A., Yalnız, A., (2015). Partner Odaklı Dua Ölçeği Türkçe Formu Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması. *Birey ve Toplum Dergisi*, 5 (10), 79-90.
- Atçeken, M., (2014). Dindarlık, Evlilik Doyumu ve Kişilik Özelliklerinin Bağışlama İle İlişkisi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ayten, A., (2010). *Empati ve Din: Türkiye’de Yardımlaşma ve Dindarlık Üzerine Psiko-Sosyal Bir Araştırma*. İstanbul: İz Yayınları.
- Bahadır, A., (2012). *Aile Psikolojisi ve Din*. Konya: İdeal Usta Fot. Bas. Yay. Dağıtım.
- Bahr, H. M., Chadwick, B. A. (1985). Religion And Family in Middletown, USA. *Journal of Marriage and the Family*, 47, 407-414.
- Bilgin, V., (1998). Türk Toplumunda Aile Kurumunu Benimseme ve Sahiplenme Düzeyleri. *OMÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 10, 387-413.
- Bir-Aktürk, E., (2006). Maritalsatisfaction in Turkish Remarried Families: Comparison Among Marital Status, Effect Of Stepchildren, And Contributing Factors. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bradbury, N.B., Fincham, F.D., Beach, S.R., (2000). Research On The Nature And Determinants Of Maritalsatisfaction: A Decade in Review. *Journal of MarriageandtheFamily*, 62, 964-980.
- Call, V. R. A., Heaton, T. B., (1997). Religious İnfluence On Marital Stability. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 36 (3), 382-392.
- Çağ, P., Yıldırım, İ., (2013). Evlilik Doyumunu Yordayan İlişkisel ve Kişisel Değişkenler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4 (39), 13-23.
- Çelenoğlu, A., (2011). Evli Bireylerin Bağlanma Stillerine ve Kendilik Algısına Göre Evlilikte Yaşanan Sorunlarla Başa Çıkma Yollarının İncelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çelik, E., (2015). Evlilik Doyumu. Ahmet Akın- Eyüp Çelik (Ed.) *Psikolojide Güncel Kavramlar III: Aile-Evlilik içinde* (s. 24-26). Ankara: Nobel Yayınları.

- Dollahite, D.C., Marks, L. D., (2009). A Conceptual Model Of Family and Religious Processes in Highly Religious Families. *Review of Religious Research*, 50 (4), 373-391.
- Dowlatabadi, F.H., Saadat, S., Jahangiri, S., (2013). The Relationship Between Religious Attitudes And Marital Satisfaction Among Married Personnel Of Departments Of Education in Rasht City, Iran. *International Journal of Advanced Studies in Humanitie sand Social Science*, 1 (6), 608-615.
- Erbek, E., Baštepe, E., Akar, H., Eradamlar, N., Alpkan, R.L., (2005). Evlilik Uyum. *Düşünen Adam*, 18 (1), 39-47.
- Ersanlı, K., Kalkan, M., (2008). *Evlilik İlişkilerini Geliştirme: Kuram Ve Uygulama*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Fincham, F. D., Lambert, N. M., Beach, S. R. H., (2010). Faith And Unfaithfulness: Can Praying For Your Partner Reduce Infidelity? *Journal of Personality and Social Psychology*, 99 (4), 649-659.
- Fiese, B. H., Tomcho, T. J., (2001). Finding Meaning in Religious Practices: The Relation Between Religious Holiday Rituals And Marital Satisfaction. *Journal of Family Psychology*, 15 (4), 597-609.
- Göcen, G., (2014). Şükür: Pozitif Psikolojiden Din Psikolojisine Köprü. İstanbul: Dem Yayınları.
- Günay, S., (2007). Evlilik Çatışması, Nedensellik-Sorumluluk Yüklemeleri, Eşlerin Evlilik İlişkisinden Sağladıkları Genel Doyuma İlişkin Görüşleri Ve Evliliğe İlişkin Değerlendirmeler Arasındaki İlişkiler. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Güngör, H. C., (2007). Evlilik Doyumunu Açıklamaya Yönelik Bir Model Geliştirme. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Hallahmi, B., Argyle, M., (1992). Yaş ve Din. Abdurrahman Kurt (çev.), *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 4, 319-331.
- Holden, G. W., (2001). Psychology, Religion, And The Family: It's Time For A Revival. *Journal of Family Psychology*, 15 (4), 657-662.
- Hosseinkhanzadeh, A.A., Niyazi, E., (2011). Investigate Relationships Between Religious Orientation With Public Health And Marital Satisfaction Among Married Students Of University Of Tehran. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 15, 505-509.
- Hünler, O. S., (2002). The Effects Of Religiousness On Marital Satisfaction And The Mediator Role Of Perceived Marital Problem Solving Abilities Between Religiousness And Marital Satisfaction Relationship. Yayımlanmamış Yüksek

sek Lisans Tezi, Middle East Technical University, The Department of Psychology, Ankara.

- Hünler, O. S., Gençöz, T., (2005). The Effects Of Religiousness On Marital Satisfaction: Testing The Mediator Role Of Marital Problem Solving Between Religiousness And Marital Satisfaction Relationship. *Contemporary Family Therapy*, 27(1), 123-136.
- Kara, N., (2013). Çiftlerde Yükleme Biçimleri, Çatışma Çözme Stilleri ve Eşin Duygu Dışavurum Tarzları İle Çift Uyumu Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kasapoğlu, A., (2007). İslam’a Göre Evlilikte Eşler Arasında Uyum Sorunu-İnanç Ve Ahlâk Uyumu. *Bilimname*, XII (1), 137-161.
- Kasapoğlu, A., (2004). Kur’an’da Evlilik Terapisi: Günümüz Psikolojisinin Verileri Ve Uygulamalarıyla Bir Mukayese. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, IV(2), 37-74.
- Kavas, E., (2013). Dini Tutum-Stresle Başa Çıkma İlişkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Kımtır, N., (2015). İlgili-Seven Anne-Baba Tutumları İle Din ve Dindarlık Arasındaki İlişki Üzerine. *Dini Araştırmalar*, 18 (46), 9- 44.
- Koç, M., (2010). Demografik Özellikler ile Dindarlık Arasındaki İlişki: Yetişkinler Üzerine Ampirik Bir Araştırma. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 19 (2), 217-248.
- Köktaş, M. E., (1993). *Türkiye’de Dini Hayat: İzmir Örneği*. İstanbul: İşaret Yayınları.
- Lambert, N. M., Dollahite, D. C., (2006). How Religiosity Helps Couples Prevent, Resolve And Overcome Marital Conflict. *Family Relations*, 55(4), 439-449.
- Larson, L. E., (1989). Religiosity And Marital Commitment: ‘Untildeath Do Us Part’ Revisited. *Family Science Review*, 2 (4), 285-302.
- Levenson, R. W., Carstensen, L. L., Gottman, J. M., (1993). Long-Term marriage: Age, Gender, And Satisfaction. *Psychology and Aging*, 8 (2), 301-313.
- Mahoney, A., Pargament, K. I., Tarakeshwar, N., Swank, A. B., (2001). Religion In The home In The 1980s And 1990s: A Meta-Analytic Review and Conceptual Analysis of Links Between Religion, Marriage, And parenting. *Journal of Family Psychology*, 15 (4), 559-596.
- Marks, L., (2005). How Does Religion Influence Marriage? Christian, Jewish, Mormon And Muslim Perspectives. *Marriage and Family Review*, 38(1), 85-111.

- Mehmedoğlu, A. U., (2006). İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Değer Yönelimleri ve Dindarlık-Değer İlişkisi (M.Ü. İlahiyat Fakültesi Örneği). *M.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 30 (1), 133-167.
- Mehmedoğlu, A. U., (2004). *Kişilik ve Din*. İstanbul: DEM Yayınları.
- Nazlı, S.,(2007). *Aile Danışmanlığı*. 4. Baskı, Ankara: Anı Yayınları.
- Nihayah, Z.,Adriani, Y.,Wahyuni, Z. I., (2012). Religiosity and The Type Of Love; The Relation With Marital Satisfaction. *DOI: 10.7763/IPEDR*,53 (27),123-127.
- Orathinkal, J.,Vansteenwegen, A., (2006). Religiosity and marital satisfaction. *Contemp Fam Ther*, 28, 497-504.
- Solmuş, T., (2010). Giriş: Eş Seçiminden Boşanmaya Romantik İlişkiler, Evlilik Ve Aile. Tarık Solmuş(Ed.), *Romantik İlişkiler, Evlilik ve Ana-Baba-Çocuk İlişkileri* içinde. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Şendil, G., Korkut, Y., (2008). Evli Çiftlerdeki Çift Uyumu ve Evlilik Çatışmasının Demografik Özellikler Açısından İncelenmesi. İstanbul Üniversitesi Psikoloji Çalışmaları Dergisi, 28, (1), 15-35.
- Şener, A.,(2002). Ailede Eşler Arası Uyuma Etki Eden Faktörlerin Araştırılması. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Taysi, E., (2010). Evlilikte Bağışlama: Evlilik Uyumu Ve Yüklemelerin Rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 25 (65), 40-52.
- Tekin, M., (2011). Dinlerin Perspektifinden Aile Kurumu. Kadir Canatan-Ergün Yıldırım (Der.). *Aile Sosyolojisi* içinde (ss.235-262), 2. Baskı, İstanbul: Açılım Kitap Yayınları.
- Topuz, İ., (2003). Dini Gelişim Seviyeleri İle Dini Başa Çıkma Tutumları Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,Bursa.
- Tutarel-Kışlak, Ş.,Göztepe, I., (2012). Duygu Dışavurumu, Empati, Depresyon ve Evlilik Uyumu Arasındaki İlişkiler. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(2), 27-46.
- Uysal, V., (2006). *Geleneksellik-Çağdaşlık Bağlamında Türkiye’de Dindarlık ve Kadın*. İstanbul: DEM Yayınları.
- Üncü, S.,(2007). Duygusal Zekâ ve Evlilik Doyum İlişkisi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ürkmaz, E.,(2005). Dini İnanç, Tutum Ve Davranışların Eşler Arası İletişime Etkisi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

- Waite, L. J., Lehrer, E. L., (2003). The Benefits From Marriage And Religion in The Unitedstates: Acomparativeanalysis. *Popul. Dev. Rev.*, 29 (2), 255-276.
- Wilson, J., Musick, M., (1996). Religion and Marital Dependency. *Journal of Scientific Study of Religion*, 35 (1), 30-40.
- Yapıcı, A., Zengin, Z. S., (2003). İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Dinin Etkisini Hissetme Düzeyleriyle Psiko-Sosyal Uyumları Arasındaki İlişki. Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 3 (2), 65-127.
- Yapıcı, A.,(2007). *Ruh Sağlığı ve Din: Psikososyal Uyum ve Dindarlık*. Adana: Karahan Kitabevi.
- Yeganeh, T., Shaikhmahmoodi, H., (2013). Role Of Religious Orientation in Predicting Marital Adjustment And Psychological Well-Being. *Sociology Mind*, 3 (2), 131-136.
- Yılmaz-Bingöl, T., (2015). Evlilik Çatışması. Ahmet Akın - Eyüp Çelik (Ed.), *Psikolojide Güncel Kavramlar III: Aile-Evlilik içinde*, Ankara: Nobel Yayınları.

A Research into the Relationship Between Marital Satisfaction, Marital Problem Solving and Religiosity*

Fatma BALCI ARVAS**

Hayati HÖKELEKLI***

Abstract

This research examines the effect of religiousness on marital satisfaction and marital problem solving. For the research, a questionnaire measures including “Personal Information Form”, “Marital Life Scale”, “Marital Problem Solving Scale”, “The Feeling of Effect of Religion Scale”, “Partner-focused Prayer Scale” was prepared. This survey conducted on 562 married people living in Bursa. T-test, ANOVA and Pearson Correlation analysis were used in the analyzes. According to findings, men reported more marital satisfaction and marital problem solving than women did. In terms of religiousness weren’t many differences found between men and women. Young adults participants were higher amount of marital satisfaction than other. But adults participants were higher amount of marital problem solving than other.

*This article was a reproduction of the doctoral dissertation titled “The Effects of Religiosity on Marital Satisfaction and The Mediating Role of Values in the Religiosity-Marital Satisfaction Relationship” which was prepared under the supervision of Prof Dr. Hayati Hökelekli.

** Dr., Religious Culture and Moral Knowledge Teacher; Sakarya Secondary School, Bursa.

E-mail: fatmabalci55@hotmail.com.tr.

*** Prof., Faculty of Theology, Uludağ University. **E-mail:** hayatihokelekli@hotmail.com.tr.

There was a significant positive relationship between age and religiousness. Although marital satisfaction and marital problem solving were no differences found between educational status, there was a significant negative relationship between educational status and religiousness. The results of analysis showed that there were significant positive relationships between marital satisfaction, marital problem solving and religiousness.

Key Words: Marital satisfaction, Marital problem solving, Religiousness.

Introduction

Considered as the smallest unit of the society, the family is a basic institution for human development and psycho-social life. Marriage marks the beginning of the family life and spouses are the fundamental elements of this family institution. Marriage forms the basis for the establishment of a family atmosphere that allows individuals to meet their needs such as love, security and sense of belonging throughout their life (Çelik, 2015, p. 21). It is significant that marriage is the place where the interpersonal relations occur most intensely, and an institution where two persons identify a shared life and intend to be happy (Üncü, 2007, p. 3).

It can be said that the religion, which regarded as a reference source for personal and social relations, plays a key role in the family and in the relationship between the couples (husband and wife) which are the basics forming this family. Although it has been predicted by many researchers that religion has an effect on marriage, the history of the research studies regarding the relation between marriage and religion is not very long (Larson, 1989, p. 285). Nevertheless, many social scientists today feel that it is essential to take the effect of religion into consideration in their studies on marriage. (Holden, 2001, p. 657). Comprehensive reviews of the studies on religion and family life began in the 1980s in the Western societies and increased substantially in the 2000s (Fiese and Tomcho, 2001, p.599; Levenson et al., 1993, p. 301).

Theoretical Framework and Basic Concepts

Marriage Satisfaction

In their studies, social scientists have used concepts such as marital adjustment, marital satisfaction, marital stability and marital quality in order to describe

the qualities of a marital relationship (Tutarel-Kışlak and Göztepe, 2012, p. 28, Erbek et al., 2005, p. 40).

Marital satisfaction is considered to be one of the key factors in maintaining a successful marital relationship (Wilson and Musick, 1996, p. 31; Call and Heaton, 1997, p. 386). Marital satisfaction based on the general evaluation of the marriage by the couple is defined as the satisfaction both husband and wife feel in their marriage and the happiness they achieve by finding peace in each other most of the time (Ahmadi and Hossein-Abadi, 2009, p. 212; Mahoney et al., 2001, p. 568; Dowlatabadi et al., 2013, p. 608). Dissatisfaction in marriage is the situation in which negative qualities are particularly prevalent, whereas positive qualities are relatively non-existent (Bradbury et al., 2000, pp. 973-974).

Results of the previous studies have revealed that there are many factors affecting marital satisfaction. These factors include healthy personality traits of the couples, to what extent the marriage is approved by their family and friends, educational background of the couples, a high family income, faithfulness to the partner, emotional and financial investment in the relationship, the reward/benefit from marital interactions, sharing the same ethnic or religious background, common moral values, the presence of children in the family and sexual satisfaction (Dowlatabadi et al., 2013, p. 609; Ersanli and Kalkan, 2008, p. 3; Çelik, 2015, p. 24; Yilmaz-Bingöl, 2015, p. 78; Hünler and Gençöz, 2005, p. 124; Kasapoğlu, 2007, p. 156; Solmuş, 2010, p. 13-14; Çağ and Yıldırım, 2013, p. 14).

Conflict and Problem-Solving in Marriage

Marital conflict is defined as nonconformities or disagreements arising from contradictory or incompatible goals, needs and expectations and the intensity of physical and verbal aggression of the spouses against each other (Bahadır, 2012, p. 121; Kasapoğlu, 2004, p. 41; Yilmaz-Bingöl, 2015, s.7 5; Günay, 2007, p. 14).

It is inevitable to be faced with some problems in marriage. The main concern here is if the couples are willing to solve these problems and strive for it. In this context, problem-solving which is a skill of establishing a relationship has a central importance in the husband-wife relationship (Çelenoğlu, 2011, p. 2; Erbek et al., 2005, p. 42; Atçeken, 2014, p. 4).

The Relationship Between Marital Satisfaction, Marital Problem Solving and Religiosity

There are many factors that affect the married life and the happiness in a marriage. Religion occupies a prominent place among these factors. Religions that influence all areas of life by offering a universal schema of meaning to human life, do in fact play a major role in systematizing the communication between the spouses and the family life which constitutes an important dimension of close human relations. (Bahadır, 2012, p. 57). For a family life, religion has a structure that affects the communication between the spouses, education and upbringing of children, the allocation of time and money, the cultivation of social relationships and even the place of residence (Waite and Lehrer, 2003, p. 264).

Religious traditions have many doctrines about the importance of marriage and how to maintain a happy married life. In addition, religion contributes to married life and marital happiness because it makes people regard their marriage as sacred from the religious point of view, creates a sense of common purpose and unity caused by shared belief and worship between the spouses, provides couples and families with a social support consisting of a group of believers, encourages the essential values related to the marital life, helps couples by facilitating their ability to deal with marital problems, serves as a barrier against divorce and offers important recommendations on raising children (Call and Heaton, 1997, p. 383; Dollahite and Marks, 2009, pp. 373-391; Mahoney et al., 2001, p. 386-387; Lambert and Dollahite, 2006, p. 443, 447; Ahmadi et al., 2008, p. 104; Marks, 2005, p. 104).

Topic, Purpose and Hypotheses

The main purpose of this study is to explore the effect of religiosity on marital satisfaction and marital problem-solving skills. The basic hypothesis of the research is "Religiosity is a positive contribution to marital satisfaction and marital problem-solving skills of married individuals." Other hypotheses include that marital satisfaction, marital problem solving and religiosity (feeling the influence of religion, partner-focused prayer) differ according to demographic variables (gender, age, educational status and the level of income).

Methodology

Questionnaire form was developed for the study. The first part of the questionnaire included a "Personal Information Form" consisting of the questions about gender, age, educational status and the level of income. The following four scales were used in the remaining part of the questionnaire: "*Marital Life Scale*" developed by Tezer (1986) (as cited in Çağ and Yıldırım, 2013, p. 16); "*Marital Problem Solving Scale*" developed in 1982 by Baugh, Avery and Sheets-Hawoth and adapted to Turkish by Hünler and Gençöz (2005); "*The Scale of Feeling the Influence of Religion*" developed by Yapıcı and Zengin (2003); "*Partner-Focused Prayer Measure*" developed by Fincham et al. (2010) and adapted to Turkish by Akın and Yalnız (2015).

The study was carried out with 562 participants - 57.7% women and 42.3% men - living in the province of Bursa. The data obtained in this study were analyzed using SPSS 21.0 and AMOS 19.0. Descriptive statistics were used to determine the general profile of independent and dependent variables in the study. T-test, ANOVA and Tukey's test were used to determine the relationship between continuous and discrete variables; and Pearson's Correlation analysis was made to determine the relationship between continuous variables.

Results and Interpretation

Marital Satisfaction, Marital Problem Solving, Religiosity and Demographic Structure

The results of the study indicated that men achieved mean scores significantly higher than those of women in *Marital Life Scale* and *Marital Problem Solving Scale*, ($p < 0.05$). There also exist studies with results in favor of men in relation to marriage satisfaction (Üncü, 2007, p. 83; Güngör, 2007, p. 115; Bir-Aktürk, 2006, p. 71; Taysi, 2010, p. 45; Bilgin, 1998).

Regarding the relationship between religiosity and gender, it was found that women had higher scores in *Feeling the Influence of Religion* and men in *Partner-Focused Prayer*, but these differences were not significant ($p > .5$).

According to the data on the relationship between marital satisfaction and age, marital satisfaction was generally at the highest level in the early years of young adulthood, and marital problem solving reached the highest level toward

ds the end of middle adulthood. There are also other studies supporting these findings (Kara, 2013; Levenson et al., 1993).

Regarding the connection between religiosity and age, the results revealed that there was an increase in the religiosity with the increasing age, yet it was significant only in the prayer for the partner, and the age group of 51-60 / 60 prayed more for their partners when compared to the age group of 41-50 ($p < 0.05$). There are many studies focusing on religiosity and age indicating that as the age increases, so does the religiosity (Hallahmi and Argyle, 1992, p. 326; Köktaş, 1993, p. 214; Mehmedoglu, 2006, p. 138-139; Ayten, 2010, p. 143; Kavas, 2013, p. 106; Göcen, 2014, p. 208; Topuz, 2003, p. 100).

The results concerning the variable of educational status demonstrated that marital satisfaction and marital problem solving did not show a statistically significant difference in terms of educational status ($p > .05$). However, there are some studies showing a positive correlation between educational status and marital satisfaction (Şendil and Korkut, 2008; Şener, 2002).

Given the results, it can be argued that there is a general decrease in religiosity as the level of education increases. Various studies have revealed that religiosity is very likely to decrease with higher levels of education (Uysal, 2006, p. 147; Mehmedoğlu, 2004, p. 140-141; Göcen, 2014, p. 225; Kavas, 2013, pp. 107-108; Koç, 2010, p. 230).

In the study, no significant difference ($p > .05$) was observed in relation to the perception of income and the marital satisfaction and problem-solving. Yet, most of the studies have found that marital satisfaction is directly affected by the level of income (Şendil and Korkut, 2008; Şener, 2002, Nazlı, 2007, p. 30).

Similarly, analysis of the relationship between the perception of income and religiosity indicated that there was no significant difference between the groups in both feeling the influence of religion and partner-focused prayer ($p > .05$). Previous research studies have concluded that the higher levels of income are generally associated with the lower religiosity and those with lower incomes are more religious (Köktaş, 1993, p. 281; Yapıcı, 2007, p. 181; Ayten, 2010, p. 158; Göcen, 2014, s. 215). On the other hand, there are also studies, like ours, discovering no relationship between income and religiosity, (Uysal, 2006, p. 147; Koç, 2010, p. 228-229; Kavas, 2013, p. 110).

The Relationship between Marital Satisfaction, Marital Problem Solving and Religiosity

A positive significant relationship was found between feeling the influence of religion and the marital life scale and marital problem solving, yet the correlations were weak ($p < 0.05$). It was also seen that there was a positive moderately significant relationship between praying for partner/spouse and the marital life scale and marital problem solving ($p < .01$).

A large number of studies have found positive associations between marriage and religion (Mahoney et al., 2001; Orathinkal and Vansteenwegen, 2006; Bahr and Chadwick, 1985; Wilson and Musick, 1996; Dollahite and Marks, 2009; Ahmadi et al., 2008; Dowlatabadi et al., 2013; Yeganeh and Shaikhmahmoodi, 2013; Hosseinkhanzadeh and Niyazi, 2001; Nihayah et al., 2012; Hünler, 2002; Ürkmez, 2005). On the other hand, there are some other studies indicating that the religious factor has gradually moved from being an important dimension of strong marital relationships because of the secularization and the diminishing influence of religion in a person's life (Bibly, 1987: as cited in Larson, 1989, p. 286).

Conclusion and Recommendations

Findings obtained in this study seem to support the positive relationship between religion and marriage. However, it needs to be noted that there are several factors that are influential in marital life. Religiosity, among these factors, can be considered to be an important mechanism of influence.

The importance attached to marital life by the religions and their regulatory roles in marriage make marital life important for religious individuals. However, the weak relationship discovered in this study indicates that the relationship between religion and marriage does not occur ideally. This might be caused by a number of factors. Today, for instance, as a consequence of individualization and moving away from religious and ethical values, marriages have begun to be evaluated more on the basis of profit and loss. Another important point is that though religions and especially Islam present an ideal understanding of marriage in which family values are experienced and rights and laws are respected, religious individuals move away from these ideals. Recently, religiosity has assumed a more formal and superficial identity and it is difficult for this kind of religiosity to regulate and maintain human and social relations in order to generate religious and moral values. This actually means that the positive

effects of religiosity on marital life are manifesting themselves less distinctly.

The positive effect of the prayer on marital satisfaction and marital problem solving is another significant finding revealed in the present study. The researchers argue that praying is a mechanism that enables couples to regain their own truths and dominance over their shared purposes rather than the feelings of revenge and competition (Fincham et al., 2010, p. 650). Moreover, praying for a partner binds the praying person to the other. In this way, prayer takes on the task of reestablishing or strengthening the identity of being a spouse.

The following suggestions can be made for future research and family-related institutions:

- Quantitative methods have been used in this research. Qualitative studies are also needed to analyze in more details the interrelations between these phenomena.
- This study presents cross-sectional findings, and researchers are also advised to conduct longitudinal research on this topic.
- It is recommended that the institutions carrying out policies and projects related to marriage so that steps to increase the values important in family life and try to achieve marital happiness and continuity could be taken.
- Non-governmental organizations are advised to help individuals who want to marry but have difficulties in establishing a family due to reasons such as poor economic conditions.
- In religious counseling services, praying can be encouraged and recommended by emphasizing that praying of spouses for each other contributes to the marital happiness.